

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Matrouwstraat (Brakel, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2017C380

Maart-April 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Clara Thys, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	5
1.1 Beschrijvend gedeelte	5
1.1.1 Administratieve gegevens	5
1.2 Onderzoeksopdracht	7
1.2.1 Onderzoekskader	7
1.2.2 Juridische context	7
1.2.3 Randvoorwaarden	7
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	8
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	9
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	10
1.2.6.1 Methode	10
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie	10
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen	10
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader	10
1.2.6.5 Verstoringshistoriek	11
1.3 Assessmentrapport	12
1.3.1 Ruimtelijke situering	12
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens	13
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)	14
1.3.2.2 Geologie	15
1.3.2.2.1 Tertiair	15
1.3.2.2.2 Quartair	16
1.3.2.3 Bodem	17
1.3.2.3.1 Bodemtypes	17
1.3.2.3.2 Bodemerosie	18
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop	19
1.3.2.5 Hydrografie	21
1.3.3 Gekende archeologische waarden	22
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek	22
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	22
1.3.3.1.2 Historische kaarten	23
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen	26
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden	29
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader	32

1.4	Synthese	32
Deel 2:	Bibliografie.....	34
Deel 3:	Bijlagen.....	35

FIGURENLIJST (2017C380)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	6
Figuur 3: visualisatie van de geplande verkaveling (zie ook bijlage 1).	9
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	12
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).....	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied bij benadering weergegeven op de kaart van Horenbault, 1619 (Bron: Bibliothèque Nationale Française).....	23
Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Ferrariskaart (Bron: KBR)	24
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt)	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)	26
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)	27
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)	28
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)	28
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)	29
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)	32

TABELLENLIJST (2017C380)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	13
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....	26
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.	29

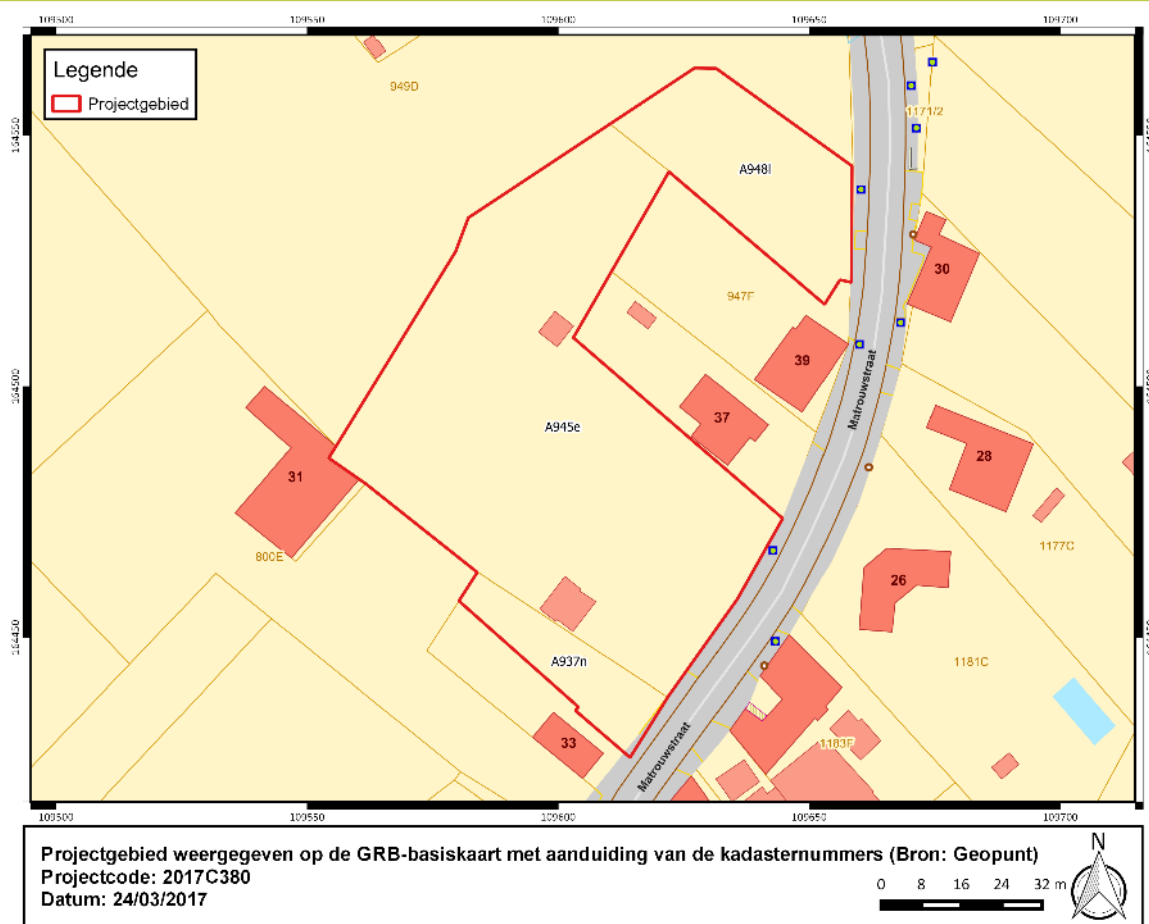
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

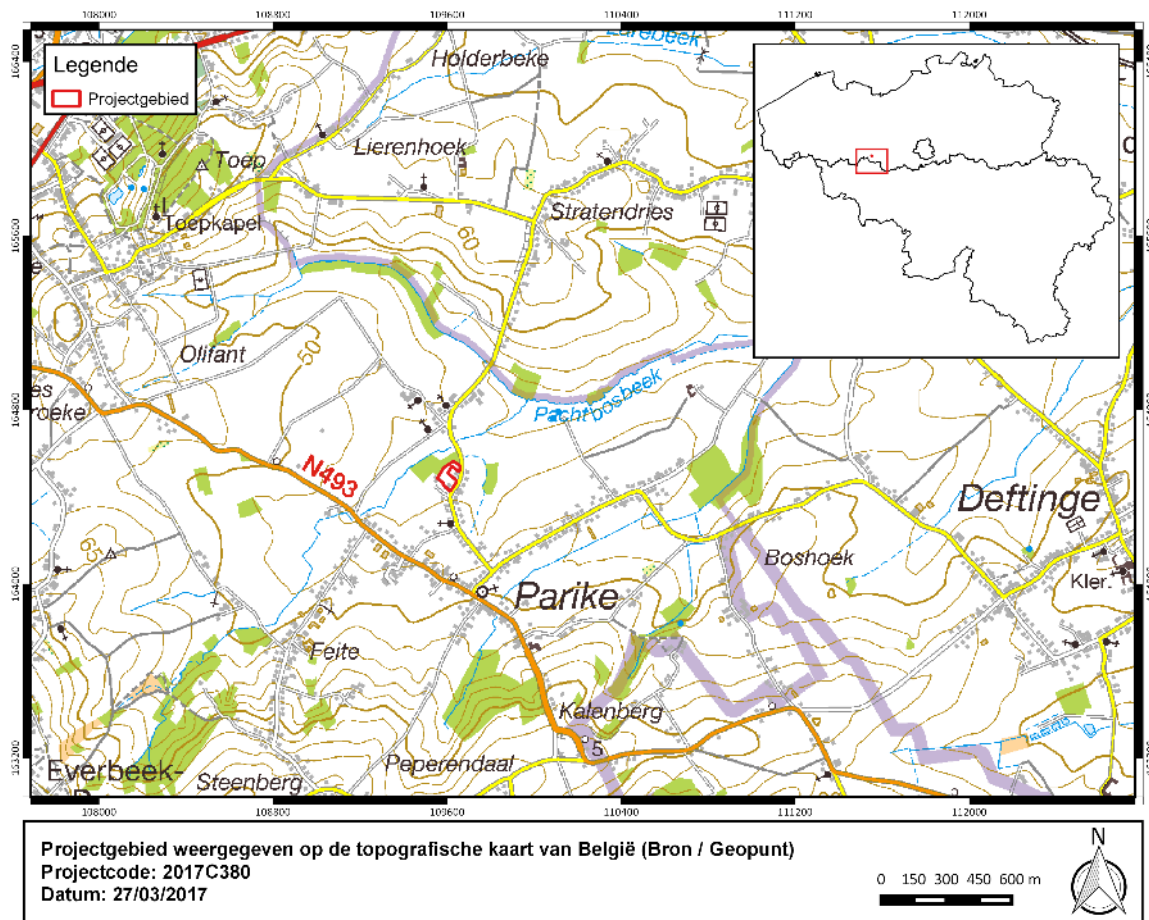
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Brakel
	Deelgemeente	Parike
	Postcode	9661
	Adres	Matrouwstraat
	Toponiem	Matrouwstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 109494 Y _{min} = 164417 X _{max} = 109714 Y _{max} = 164570
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Brakel, Afdeling 6, sectie A, nr's 948l, 945 ^e , 937n Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt)

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt)

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie projectgebied Parike Matrouwstraat genoemd.

Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van projectgebied Parike Matrouwstraat. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich gedeeltelijk in zone bestemd als woongebied, als woonuitbreidingsgebied en als natuurgebied. Het projectgebied bevindt zich noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 0.6 ha; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel maatschappelijk onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. Momenteel heeft de initiatiefnemer nog geen concrete bouwplannen voor dit terrein. De bedoeling is om momenteel het terrein op te laten delen in kavels, zonder meer. Gezien het mogelijk is dat het terrein de komende tien jaar niet verder ontwikkeld zal worden, wordt hier geopteerd voor een uitgesteld traject. Op die manier kan het archeologisch vooronderzoek uitgevoerd worden wanneer er concrete plannen zijn gemaakt die wel een ingreep in de bodem impliceren.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een

uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Matrouwstraat Parike werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De opdrachtgever heeft thans nog geen concrete bouwplannen maar wil voor het projectgebied een verkavelingsaanvraag indienen. Binnen de grenzen van het plangebied worden 8 loten gerealiseerd. 2 percelen worden opgesplitst in 4 loten (lot 1,2,3 en 4) voor open bebouwing.

Voor de fundering wordt een gemiddelde uitgraafdiepte van 50cm voorzien voor de volledig te bebouwen oppervlakte.

Figuur 3: visualisatie van de geplande verkaveling (zie ook bijlage 1).

- ➔ Hoewel loten 5, 6, 7 en 8 momenteel ingepland staan als weides (wat geen ingreep in de bodem impliceert), kan niet uitgesloten worden dat deze zones niet in een latere fase ontwikkeld zullen worden, met ingreep in de bodem. Vanaf het moment hier een bouwvergunningsaanvraag wordt aangevraagd dient hier vermoedelijk geen archeologienota aan toegevoegd te worden (wegens vermoedelijk minder dan 1000m² ingreep in de bodem en minder dan 3000m² kadastrale perceelsoppervlakte). Daarom wordt het volledige verkavelingsgebied beschouwd als bedreigd

door versterking. Bij deze verkavelingsaanvraag bestaat er immers geen zekerheid over wat waar in de toekomst juist zal worden aangelegd.

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kaart van Horenbault
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de eerste helft van de 17de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Parike, deelgemeente van Brakel in het zuiden van de provincie Oost-Vlaanderen. Parike grenst ten noorden aan Lierde, ten oosten aan Lierde en Geraardsbergen, ten zuiden aan Brakel en ten westen aan Brakel. De oostzijde van de locatie grenst aan de Matrouwstraat. De dorpskern van Parike situeert zich ca. 600 meter ten zuiden.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

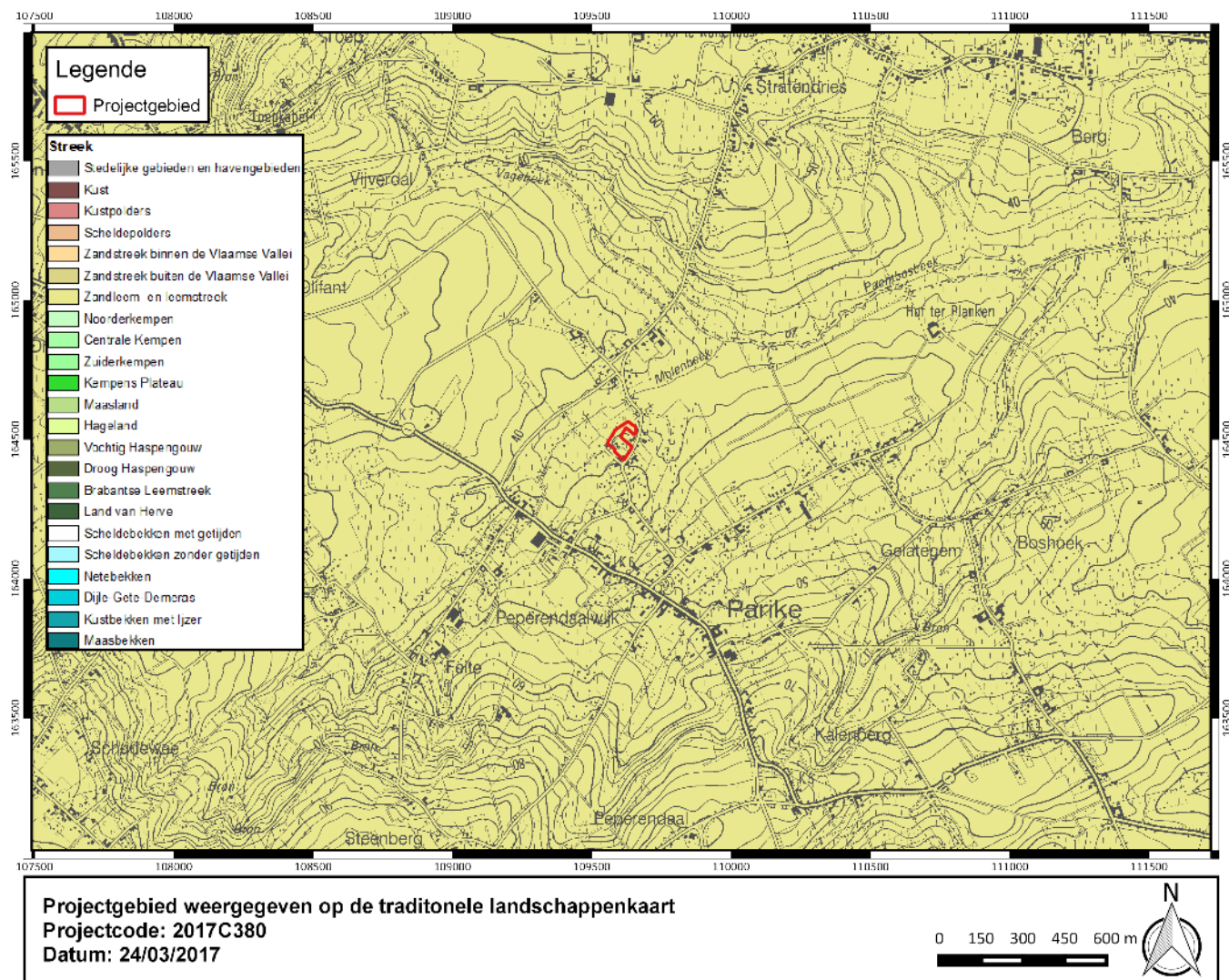
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Fm. Kortrijk)
Quartair	Type 2: eolische afzetting
Bodemtypes	Ada1, Adp, Ahp
Potentiële bodemerosie	Zeer laag tot medium
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 38 m TAW, 2 m hoogteverschil
Hydrografie	Denderbekken (deelbekken: Gaverse Meersen) Waterlopen: Peperrendaalbeek, Molenbeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

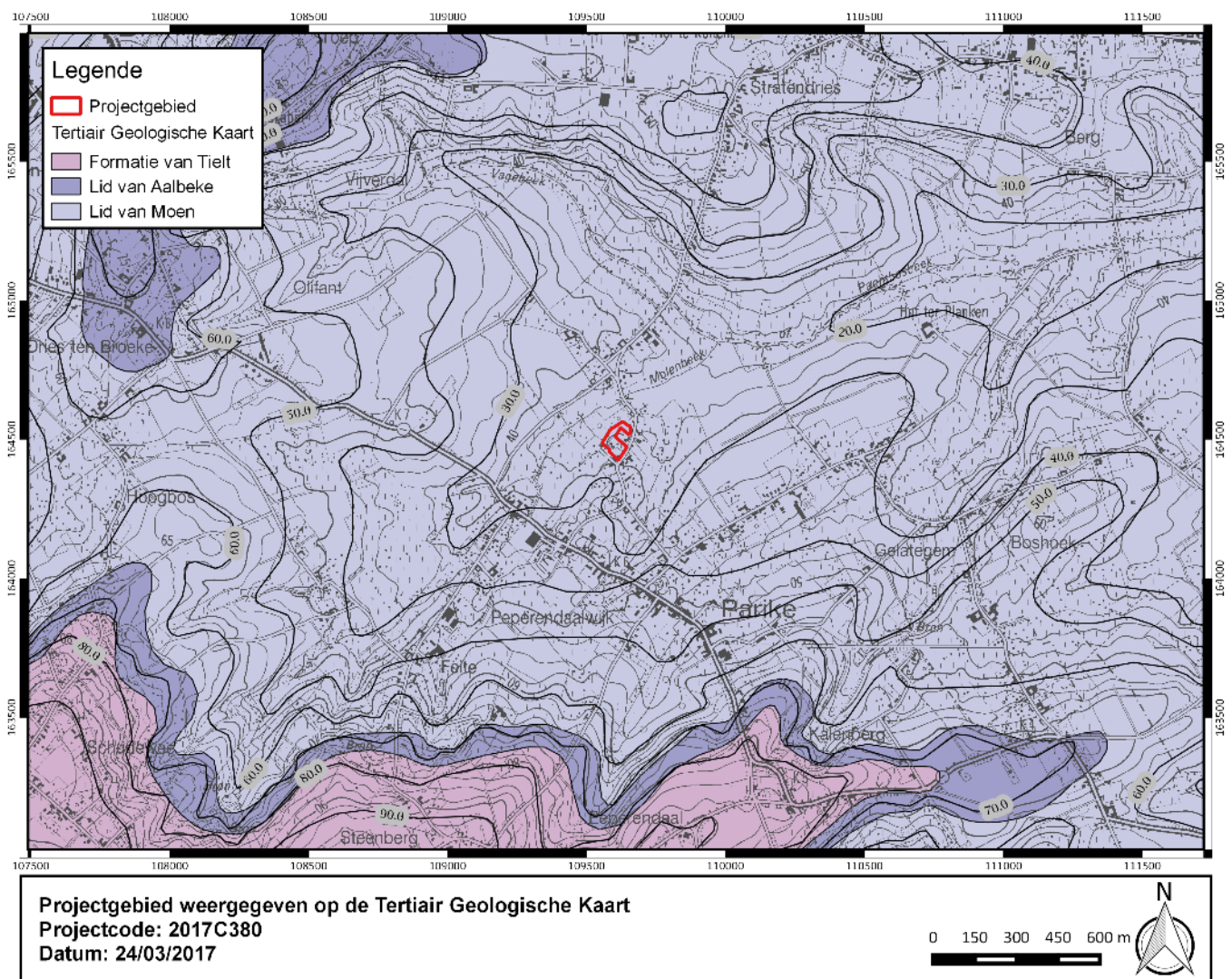
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de traditonele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Moen (Formatie van Kortrijk). De Formatie van Kortrijk bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu).

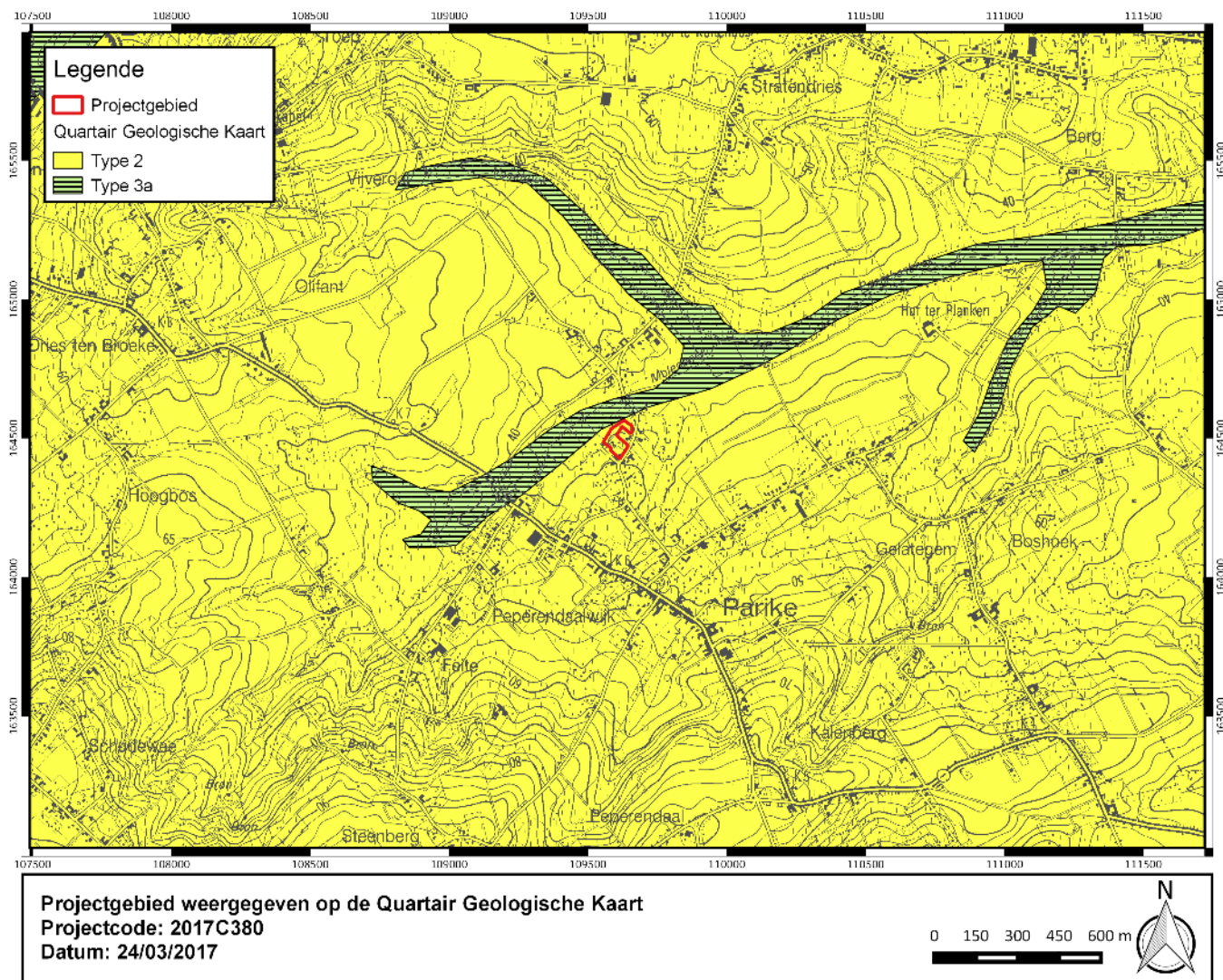
Het Lid van Moen is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 2**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting (leem) van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Net ten noorden is het **Type 3a** aanwezig waarbij boven de eolische afzetting een fluviatiele afzetting van het Holoceen is afgezet en wijst op de aanwezigheid van een waterloop.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

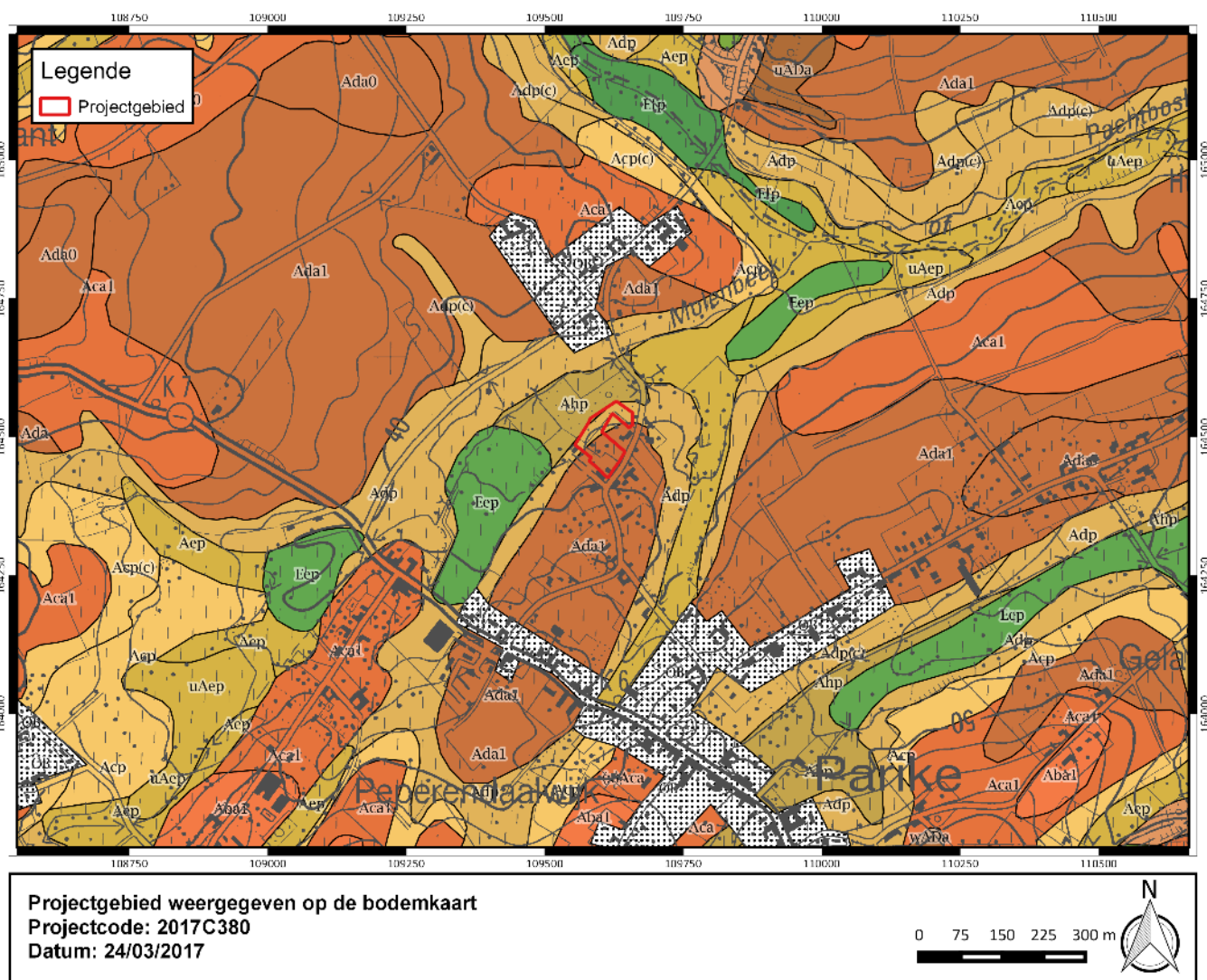
1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **Ada1** is een matig natte leembodem met textuur B horizont met dunne A horizont. De bovengrond is bruingrijs en indien een E horizont aanwezig is vertoont deze een bleekbruine kleur. De contactzone met de textuur B vertoont duidelijke roestvlekken. De matrixkleur van de textuur B is bruin met okerkleurige gleyverschijnselen, dieper in de Bt kunnen grijsachtige vlekken voorkomen en kunnen ijzer- en mangaanconcreties voorkomen. Dit bodemtype kan aangetroffen worden in gesloten terreindepressies met gebrekkige afwatering of op de lage kant van terrehellingen.

Het bodemtype **Adp** is een matig natte leembodem zonder profiel. De bouwlaag heeft een bruingrijze kleur en gaat over in een niet-gedifferentieerd colluviaal materiaal die baksteenrestjes en houtskoolfragmenten bevat. Het colluvium rust op een afgeknotte textuur B horizont of op een Tertiair substraat. Roestverschijnselen komen voor vanaf 50 cm. Dit bodemtype komt voor in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen en als oeverwallen in alluviale valleien.

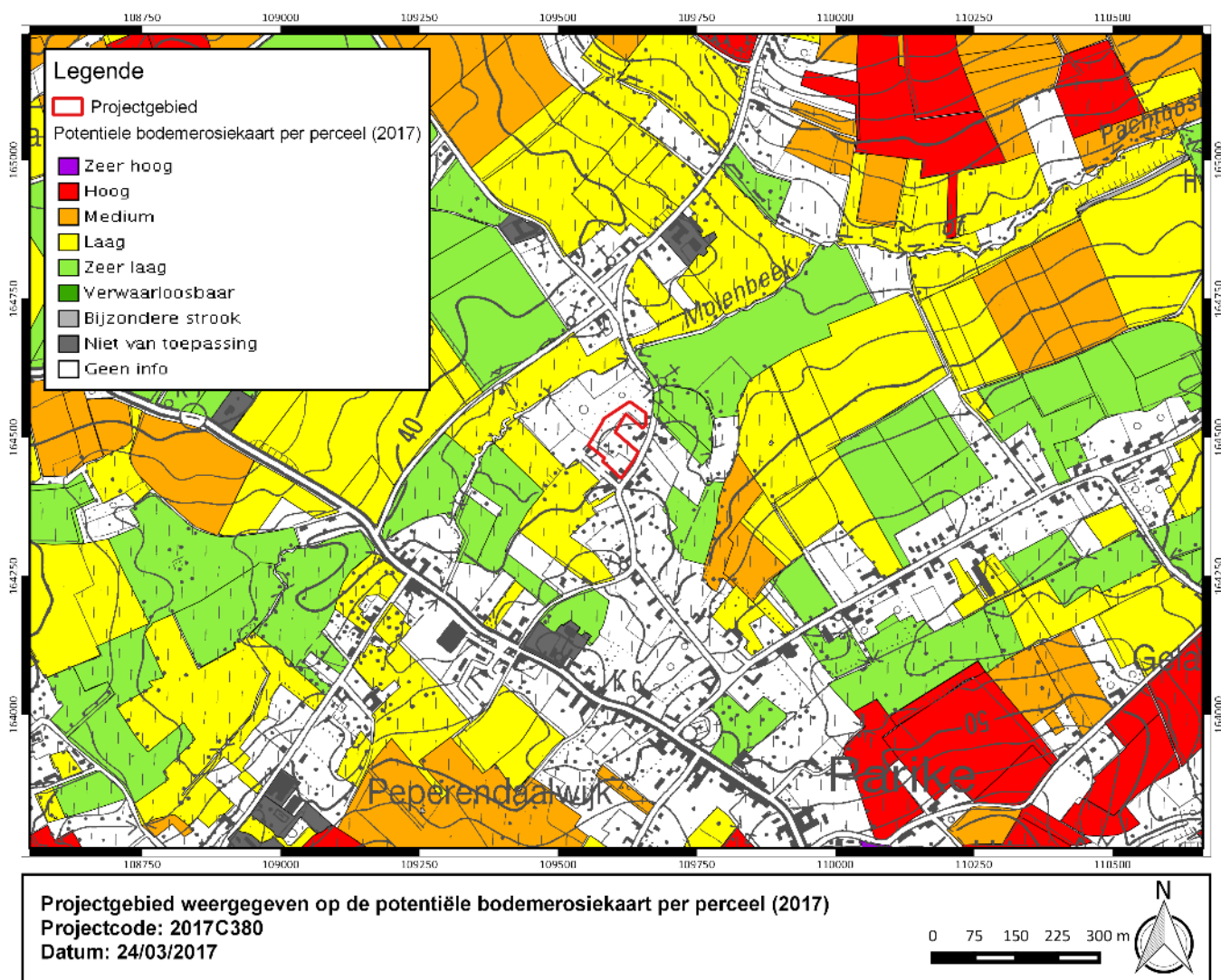
Het bodemtype **Ahp** is een natte leembodem zonder profiel. Gleyverschijnselen beginnen tussen 20 en 50 cm. De gleyverschijnselen worden veroorzaakt door een tijdelijke grondwatertafel (stuwwater) die in de winter op geringe diepte voorkomt. Deze bodem komt voor in zeer slecht ontwaterde plaatsen in de depressies.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

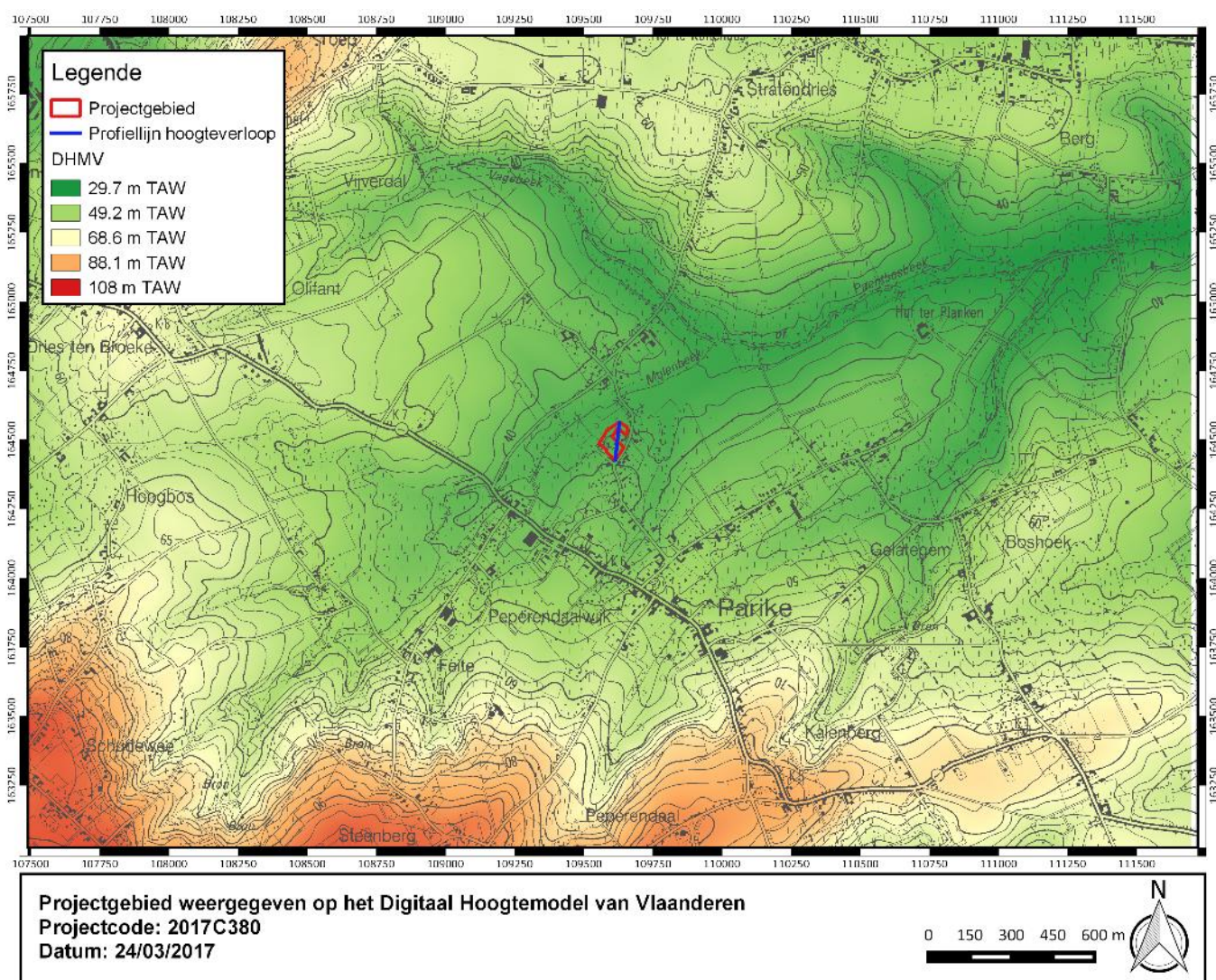
De potentiële bodemerosie is niet gekarteerd voor het projectgebied. De percelen errond hebben een potentiële bodemerosie tussen zeer laag en medium. Het projectgebied zal aldus tevens een potentiële bodemerosie hebben tussen zeer laag en medium.

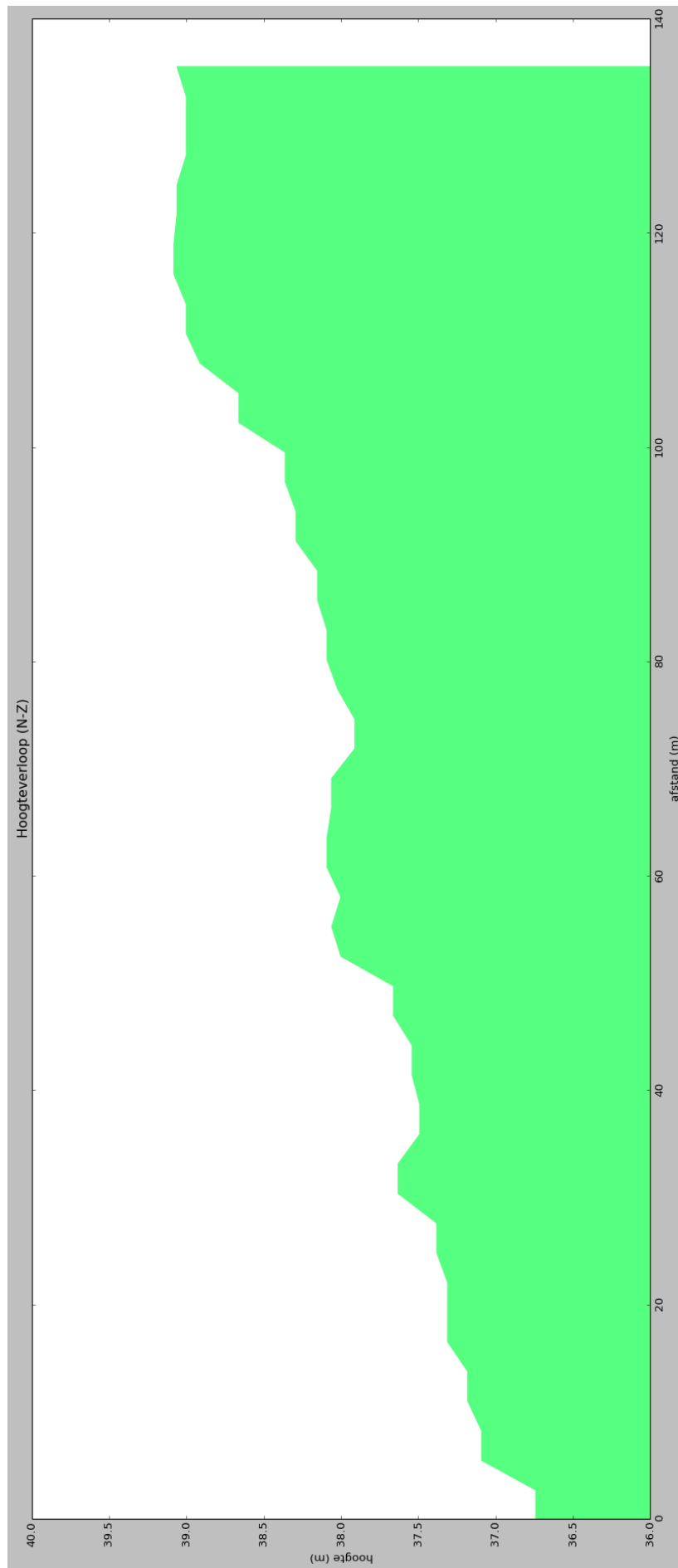
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2017) (bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied is gelegen middenin een alluviale vallei waarin de Molenbeek stroomt. De gemiddelde hoogte van het projectgebied bedraagt ca. 38 m TAW met een hoogteverschil van ca. 2 m met een daling richting het noorden. Dit verklaart de natte bodems aanwezig binnen het projectgebied waarbij in het lager gelegen noordelijk gedeelte een echte alluviale afzetting aanwezig is terwijl in het iets hoger gelegen zuidelijke gedeelte een meer oeverwal afzetting aanwezig is.

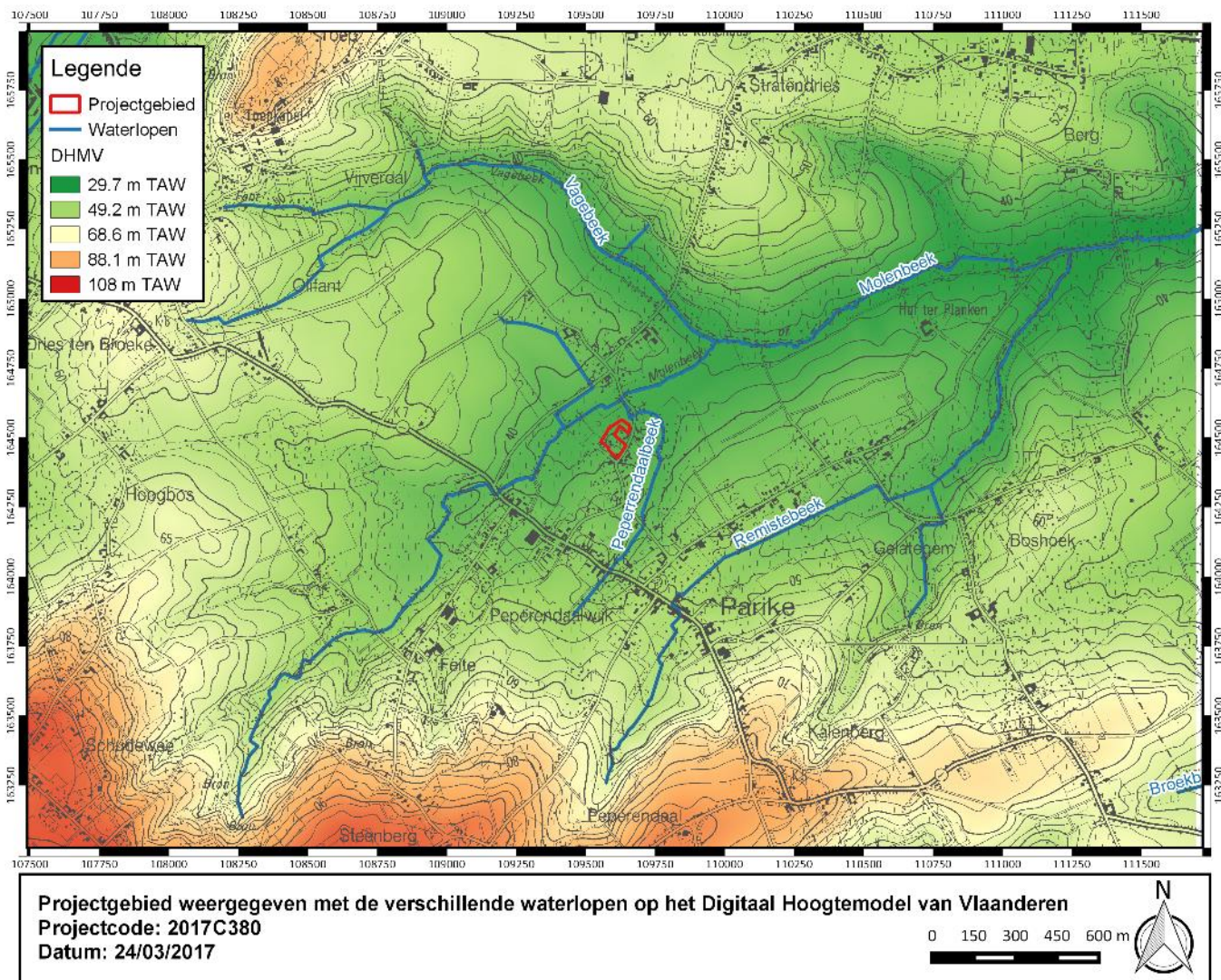
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Denderbekken (deelbekken: Gaverse Meersen). Ten oosten stroomt de Peperrendaalbeek en ten westen stroomt een naamloze waterloop. Beide stromen samen in de Molenbeek.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Archeologische vondsten wijzen op oude menselijke aanwezigheid in Parike. Bij een controle van werken uit 2008 werd een grachtstructuur met in vulling handgevormd, dikwandig aardewerk aangesneden, daterend uit de metaaltijden. Binnen het grondgebied van de gemeente werden tevens tal van (Midden-) Romeinse vondsten aangetroffen. (zie CAI)

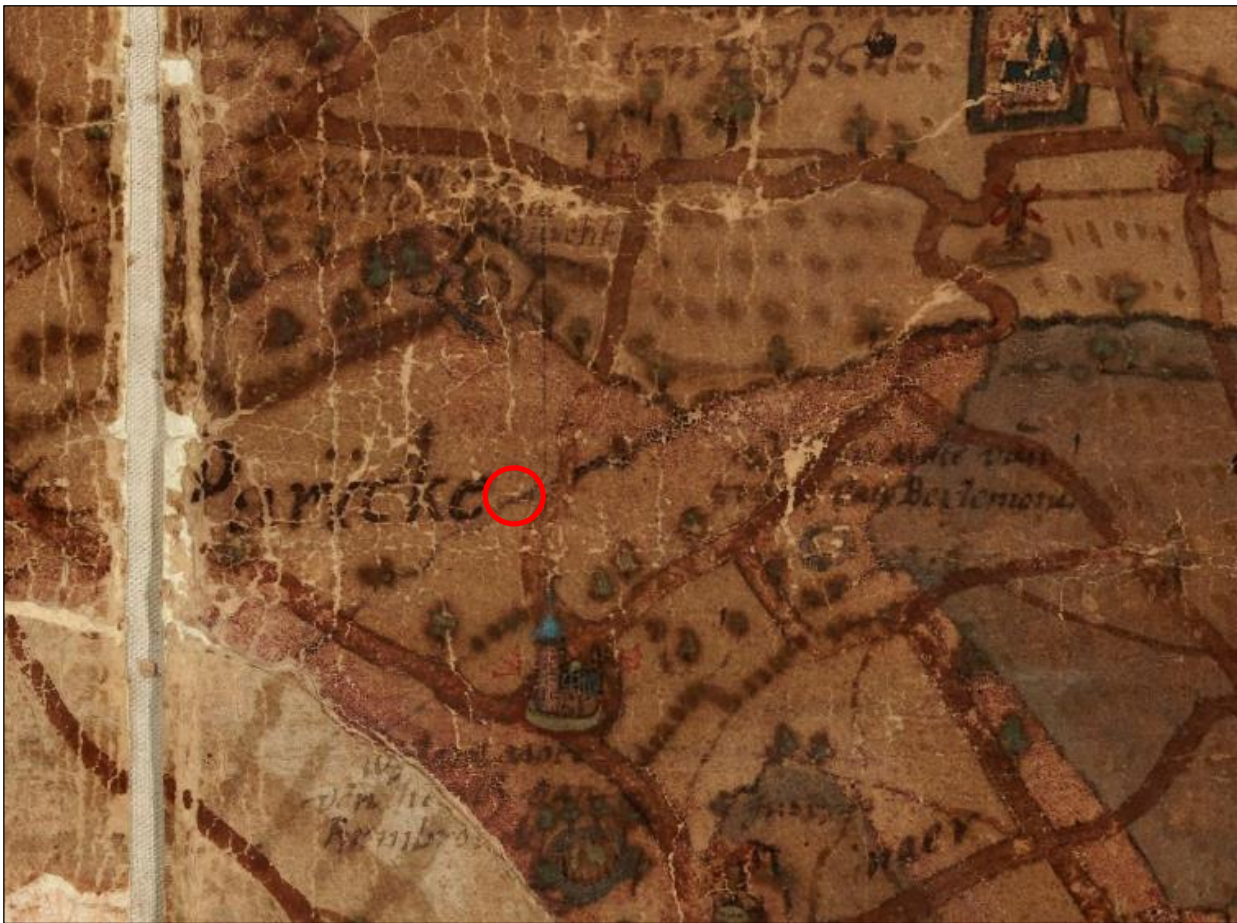
De oudste vermelding van Parike dateert uit 866. Het patronaat van de kerk werd uitgeoefend door de Sint-Pietersabdij van Lobbes (Henegouwen). Parike behoorde samen met het geënclaveerde Humbroek tot de voornaamste leenheerlijkheden binnen de baronie van Boelare, en maakte deel uit van de bezittingen van opeenvolgende adellijke geslachten. In de 15de eeuw was Parike bezit van de Lalaing, nadien van Van Cauteren en vanaf 1710 van de Plothe. In 1453 werd in het noordoosten van Parike slag geleverd tegen de opstandige Gentenaars.

In de omgeving van het dorp zijn een aantal mottes gekend, die mogelijk verband houden met de ontginning van de streek. De twee belangrijkste middeleeuwse landbouwbedrijven (Hof te Bruwieren en Hof ter Planken) waren abdijbezit.

Het grondgebied van Parike wordt vanouds doorsneden door de steenweg Oudenaarde-Geraardsbergen. De bescheiden dorpskern ontwikkelde zich rondom deze steenweg in de vorm van aaneengesloten dorpsbebouwing. Er is een recente toename van alleenstaande woningen aan twee verbindingswegen de Matrouw- en de Hollebeekstraat.¹

¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parike, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121597> (geraadpleegd op 24 april 2017).

1.3.3.1.2 Historische kaarten

Figuur 13: Projectgebied bij benadering weergegeven op de kaart van Horenbault, 1619 (Bron: Bibliothèque Nationale Francais)

Op de Horenbaultkaart is het tracé van de Matrouwstraat duidelijk waarneembaar. Er is geen bebouwing zichtbaar ter hoogte van het onderzoeksterrein. Ten noorden van de locatie situeert zich een burchtsite.

Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Ferrariskaart (Bron: KBR)

De Ferrariskaart toont bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Deze bebouwing concentreert zich langsheen de Matrouwstraat. Het overig deel van het projectgebied bestaat uit akkerland, weideland en moestuinen. Het toponiem Maeteroestraete verwijst reeds naar de huidige weg.

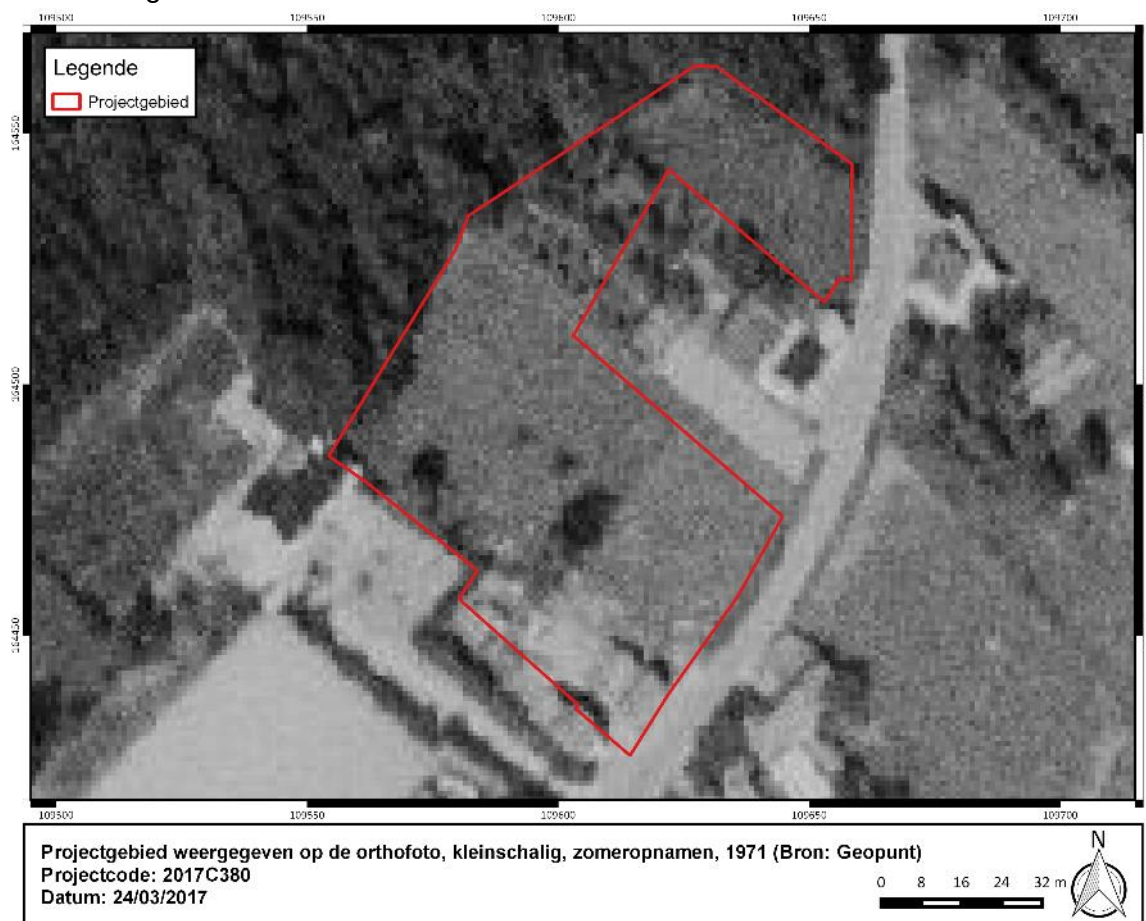
De Atlas der Buurtwegen toont bebouwing ter hoogte van het onderzoeksterrein. Mogelijks gaat het om dezelfde vorm van bebouwing die ook op de Ferrariskaart is weergegeven. In het zuidelijk deel zijn twee rechthoekige bouwstructuren waarneembaar. De Popp-kaart toont een quasi gelijk beeld. Op de Poppkaart is er één rechthoekige bouwstructuur verdwenen. Op beide kaarten is het tracé van de Matrouwstraat duidelijk waarneembaar. De bebouwing concentreert zich langsheen deze weg.

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	Jaartal	Historische Situatie
Kaart van Ferraris	1771-1777	Bebouwing, akkerland, moestuin
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Bebouwing in zuidelijk deel
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Bebouwing in zuidelijk deel

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

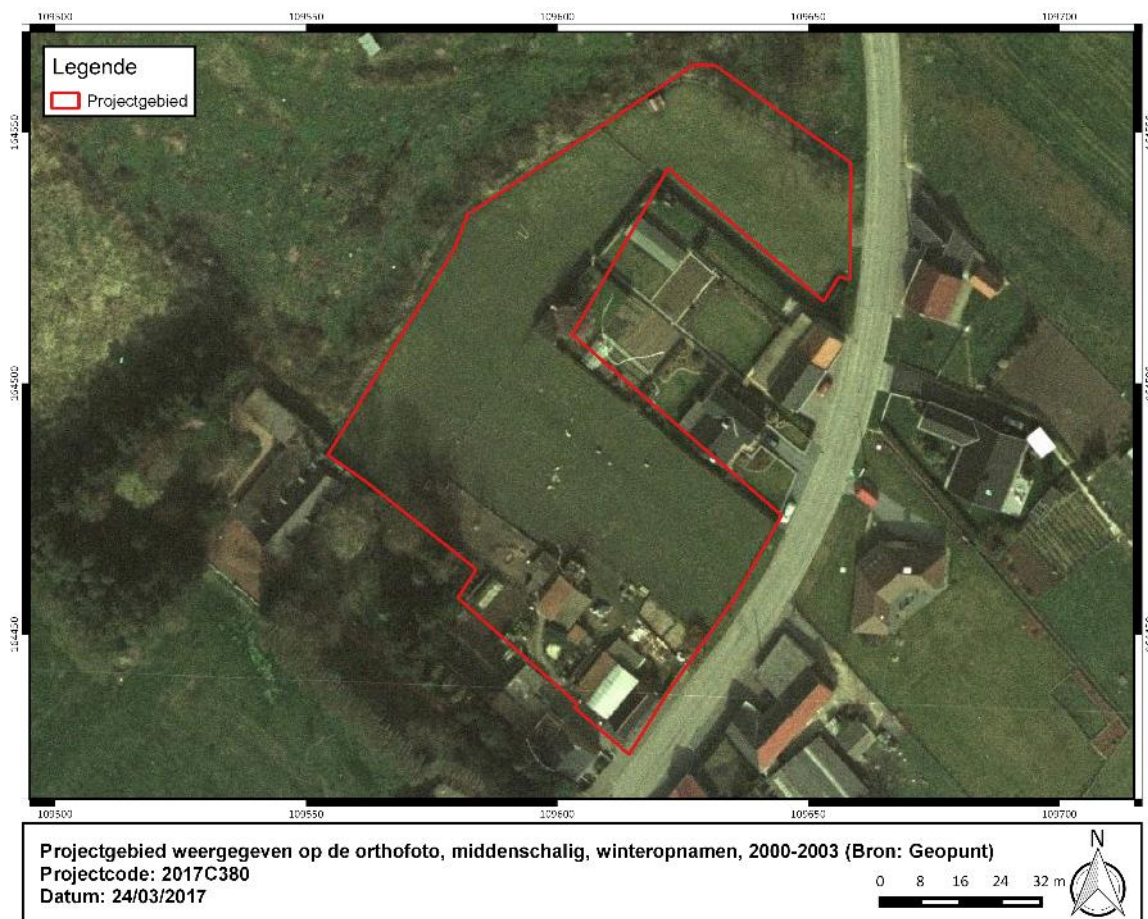
Er is een duidelijke evolutie merkbaar tussen de orthofoto van 1971 en deze van 2016. In het zuidelijk deel van het onderzoeksterrein is er tot de orthofoto van 2008-2011 bebouwing waarneembaar. Op de orthofoto van 2016 is deze grotendeels verdwenen. De bebouwing binnen de contouren van de planlocatie beperkt zich tot een rechthoekige bouwstructuur in het zuidelijk deel. Het overig deel van het plangebied bestaat uit grasland.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt)

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt)

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt)

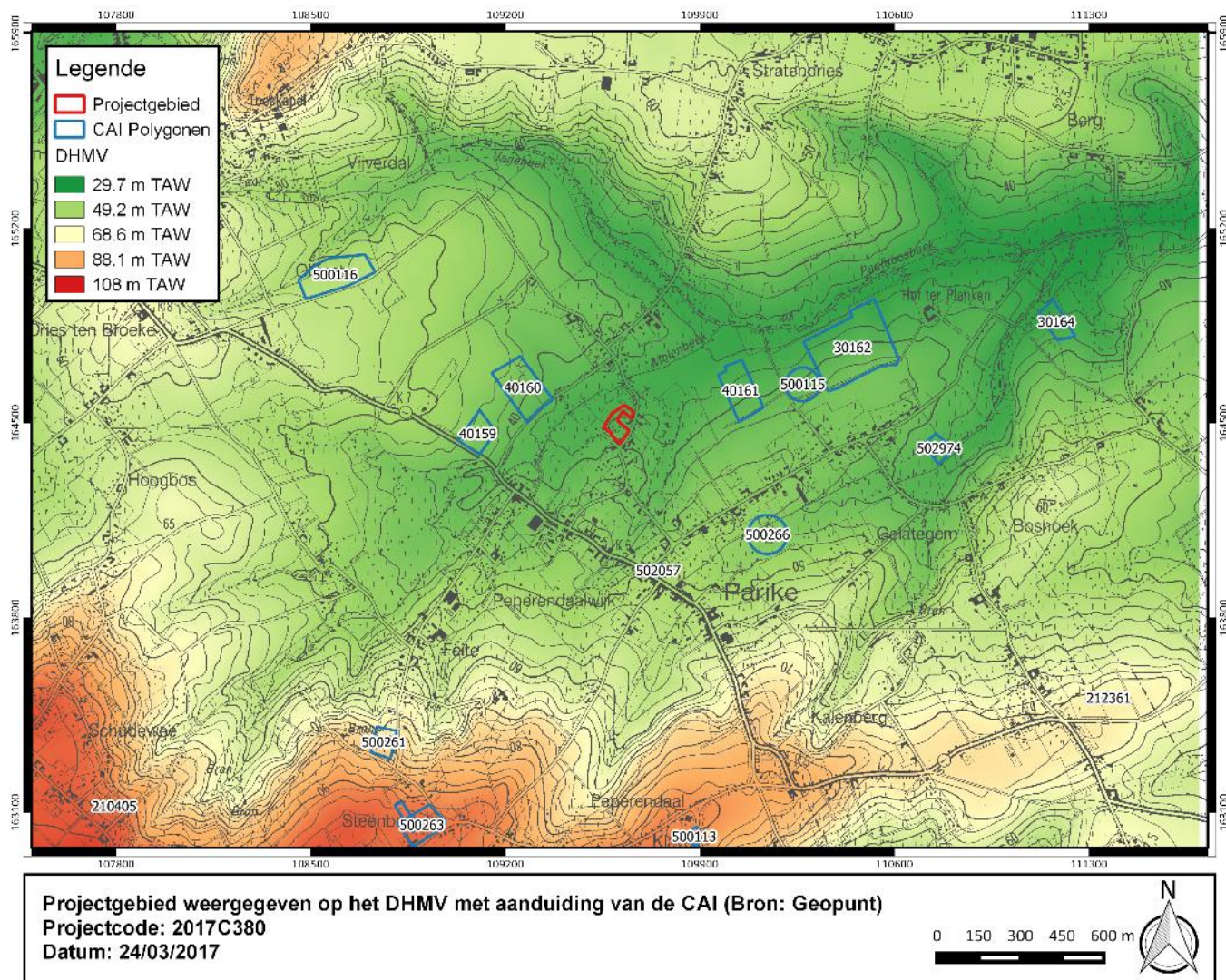
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt)

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt)

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt)

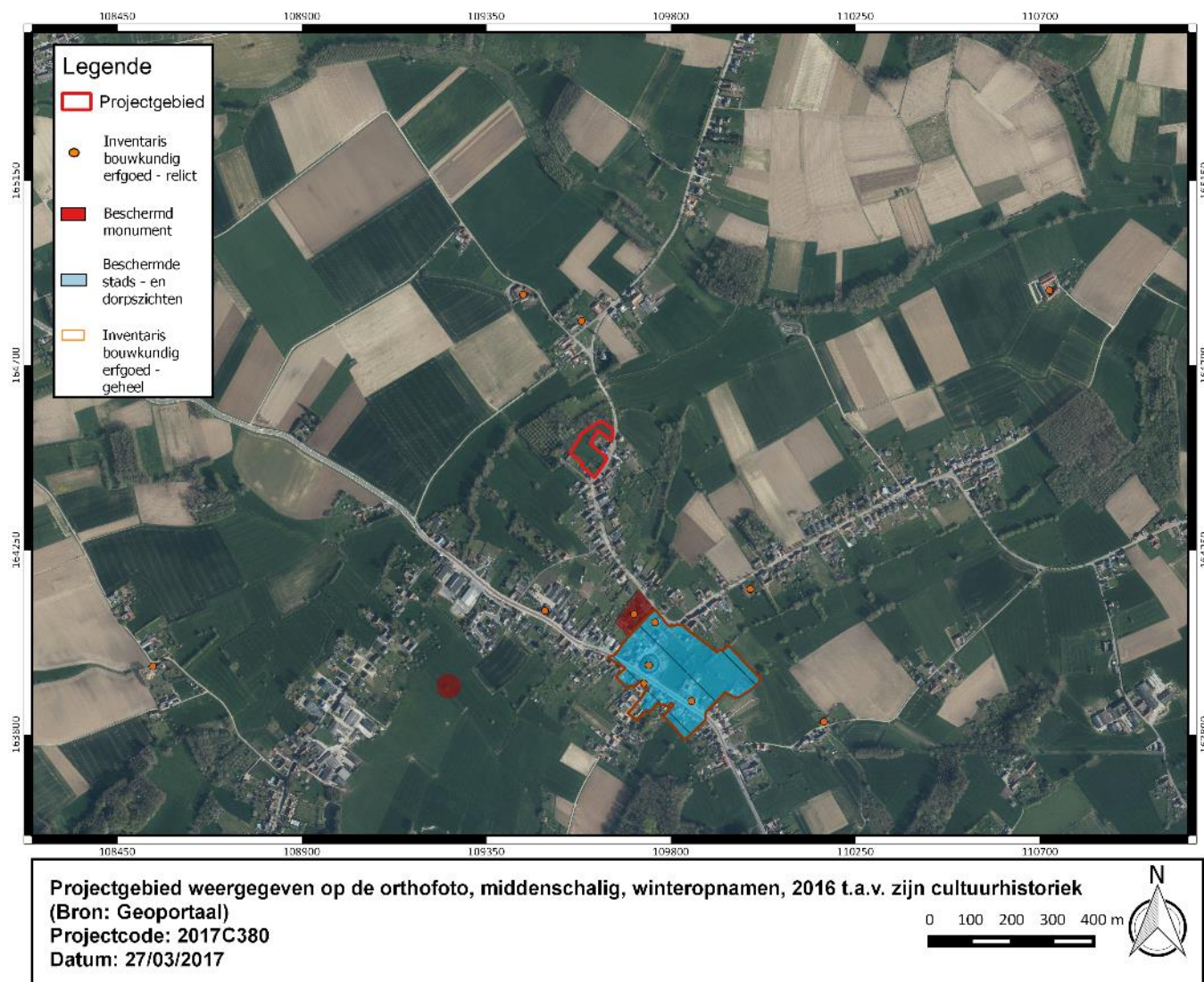
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	Omschrijving
30162	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Midden-Romeinse tijd: 2 grote cirkelvormige sporen met zwarte vulling (en fragmenten aardewerk) en in de bovenste lagen 10-tallen kilo's ijzerslakken - een spoor met ruwe pot in reducerend aardewerk (1ste helft 1ste eeuw), in een ander spoor luxe-aardewerk uit de 2de eeuw - Stuk van een Romeinse weg - 2 mogelijke brandrestengraven Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
30164	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Metaaltijden: Grachtstructuur met in vulling handgevormd, dikwandig aardewerk (mogelijk metaaltijden)

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
30182	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Late middeleeuwen: onduidelijk afgelijnde sporen (mogelijk verstoord door aanleg aardgasleiding), wel aardewerk (13de eeuws) aan oppervlak Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
40159	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Romeinse tijd: 2 brandrestengraven Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
40160	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Midden-Romeinse tijd: Een kuil met in de vulling Romeins aardewerk. Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
40161	Controle van werken (2008); NK: 150 meter Onbepaald: een bewerkt silexfragment, een zwaar gecorrodeerde bronzen munt, 1 scherp dikwandig handgevormd aardewerk (mogelijk metaaltijd), 2 sporen met een donkere houtskoolrijke vulling Karolingische periode: grachtstructuur met in vulling fragmenten aardewerk Volle middeleeuwen: spoor met houtskoolrijke vulling met enkele scherven volmiddeleeuws aardewerk Bron: VANDECATSYE S & DE CLERCQ S, 2008. Archeologie op het gasleidingstracé Brakel-Haaltert (2008), onuitgegeven rapport.
210405	Metaaldetectie (2016, Debock, T.); NK: 15 meter WO I: 5 patronen kaliber 303 Brits gemarkeerd J 17 VII vervaardigd door Birmingham metaal & Munitie Co. Ltd. in Birmingham in 1917 Een patroon is compleet, de andere 4 deels uit elkaar.
212361	Metaaldetectie (De Sutter, W.); NK: 15 meter Nieuwe tijd: kleine concentratie musketkogels Bron: Vondstmelding 06/04/2016
500113	Veldprospectie (1986, Rogge, M.); NK: 150 meter Romeinse tijd: wandscherf van een Drag. 27 (terra sigillata in Centraal-Gallische techniek) - oorfragment en wandscherf oranje-rode kruikwaar - kleine concentratie dakpannen - sterke, ongeveer 10 m brede concentratie glauconiethoudende kiezelzandsteen, min of meer parallel met de aanpalende straat. De sterk afgeronde vorm van de zandstenen zou er kunnen op wijzen dat ze afkomstig zijn van een antieke bestrating, die min of meer parallel verloopt met de huidige aanpalende straat. Bron: ROGGE M., Velzeke, 20.06.2003.
500115	Veldprospectie (1986, Rogge, M.); NK: 150 meter Romeinse tijd: scherven van dolia, kruikwaar, grijs reducerend gebakken aardewerk - vermoedelijk een Romeinse villa. sterke concentratie bouwpuin: fragmenten van dakpannen, hypocausttegels en ijzerzandsteen ROGGE M., Velzeke, 20.06.2003.
500116	Veldprospectie (1986, Rogge, M.); NK: 150 meter Romeinse tijd: -vijf scherven van een dolium, in bruin-rood gebakken aardewerk, vermoedelijk een Romeinse villa, concentratie bouwpuin: dakpanfragmenten, ijzerzandsteen en glauconiethoudende kiezelzandsteen

CAI nummer	Omschrijving
	Bron: ROGGE M., Velzeke, 29.07.2003.
500261	Veldprospectie (1986, Velghe, M.); NK: 150 meter Romeinse tijd: bouwmateriaal Bron: VELGHE M., Opbrakel, 02.07.2003.
500263	Onbepaald onderzoek; NK: 150 meter Romeinse tijd: spitsgracht, fragmenten van aardewerk (o.a. terra sigillata, Drag. 37), Pompejaans rood en gevernist aardewerk. Bron: ROGGE M., Velzeke, 29.07.2003.
500266	Veldprospectie (1986, Velghe, M.); NK: 150 meter Romeinse tijd: bouwmateriaal Bron: VELGHE M., Opbrakel, 02.07.2003.
500288	Onbepaald historisch onderzoek Late middeleeuwen: klooster – gepolijste bijl Bron: BEECKMANS L., Velzeke, 07.07.2003.
502974	Boring (1998, De Decker, S. & De Clercq, W.); NK: 15 meter Late middeleeuwen: motte – grachten verdwenen, bestond uit opper- en neerhof en ringgracht, 13 ^{de} -eeuwse afvallaag. Bron: Ameels V. 2000, De motte van Parike (Brakel) (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 23, p. 11

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 t.a.v. zijn cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal)

In de nabije omgeving van het onderzoeksterrein zijn een aantal bouwkundige erfgoedrelicten waar te nemen. Ten noorden van de locatie situeert zich een semi-gesloten hoeve uit de 19de eeuw en een boerenwoning met wegkapel uit het tweede kwart van de 19de eeuw. Ten zuiden van de locatie situeert zich een beschermd monument. Dit is de Pastorie Sint-Lambertusparochie uit het derde kwart van de 18de eeuw. Ten zuidoosten ligt de omgeving van de parochiekerk Sint-Lambertus die geldt als beschermd stads- en dorpszicht.

1.4 Synthese

De initiatiefnemer plant de realisatie van een verkaveling, bestaand uit 8 loten aan de Matrouwstraat te Parike, deelgemeente van Brakel. Het projectgebied is ca. 0,6ha groot en is momenteel in gebruik als weide. Het bevindt zich zo'n 600m ten noorden van de dorpskerk van Parike.

Landschappelijk gezien is het terrein gelegen in de zandleemstreek- en leemstreek. De Quartairgeologische kaart geeft eolische afzettingen (leem) van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene weer. De bodemkaart geeft een bodemopbouw weer bestaand uit matig natte leembodem. Het terrein is gelegen in de bovenloop van het beekdal van de Molenbeek. Tertiaire lagen bevinden zich

minstens op 10m diepte. De gemiddelde hoogte van het projectgebied bedraagt ca. 38 m TAW met een hoogteverschil van ca. 2 m met een daling richting het noorden.

Historisch gezien kent Parike haar oorsprong in de 9de eeuw als leenheerlijkheid van de Baronie van Boelare. Het projectgebied bevindt zich ten noorden van de dorpskern van Parike. De Matrouwstraat vormde zeker al sinds de post-middeleeuwen een as van de dorpskern naar het noorden toe. Ten tijde van de opmaak van de Ferrariskaart was het projectgebied bebouwd; vermoedelijk betreft dit een bakstenen bebouwing als deel van lintbebouwing langs de oude Maeteroestraete. Dit gebouw vormde vermoedelijk één van de voorlopers van de boerderij die waarneembaar is ter hoogte van lot 1 in het zuiden van het projectgebied. Momenteel blijft van deze boerderij enkel nog een stal over. De overige delen van het terrein zijn volgens cartografische bronnen nooit bebouwd geweest. Er moet opgemerkt worden dat de mate van landbewerking voor zover gekend steeds tot een minimum beperkt is gebleven. Het is zelfs mogelijk dat ze nooit agrarisch bewerkt zijn geweest, wat betere bewaringscondities voor de archeologie, hier oppervlakkig te verwachten, zou kunnen impliceren dan in de meeste Vlaamse rurale gebieden (waar wel geploegd werd).

In de ruime omgeving van het plangebied zijn verschillende gekende waarden weergegeven op de Centraal Archeologische Inventaris. Bij nader onderzoek blijkt een groot deel ervan een controle der werken te betreffen, in het kader van archeologisch onderzoek langs een Fluxys-tracé van Brakel naar Haaltert uit 2008. CAI locaties 40159 tot CAI 40161 tonen aan dat het archeologische niveau zich direct onder het maaiveld situeert. Hier werden Karolingische en Romeinse resten aangetroffen op locaties respectievelijk iets meer benedenloops en iets meer bovenloops tov. De Molenbeek. Deze resten situeerden zich oppervlakkig, direct onder het maaiveld.²

Indien de landschappelijke situatie in rekening wordt gebracht, evenals de mogelijks gunstige archeologische bewaringscondities en de nabijheid van meerdere CAI locaties en historische kern van Parike, moet geconcludeerd worden dat het archeologische potentieel van het terrein aanzienlijk is. Gelet op de bodemkundige situatie en een verwachtingspatroon van (middeleeuwse) nederzettingenrelicten is de meest geschikte onderzoeksmethode een proefsleuvenonderzoek.

² Vandecatsye S. en De Clercq S., 2008. Archeologie op het Gasleidingstracé Brakel-Haaltert. Ongepubliceerd rapport Provincie Oost-Vlaanderen/ PAM Velzeke/Fluxys.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017C380
Onderwerp	Parike Matrouwstraat
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/03/2017

Plannummer	3
Type plan	Grondplan
Onderwerp plan	Visualisatie van de geplande werken
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Bodemkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	DHMV
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	13
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Horenbault
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1619

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Popp-kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	17
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	22
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI-gegevens
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/03/2017

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistorisch kader
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	27/03/2017